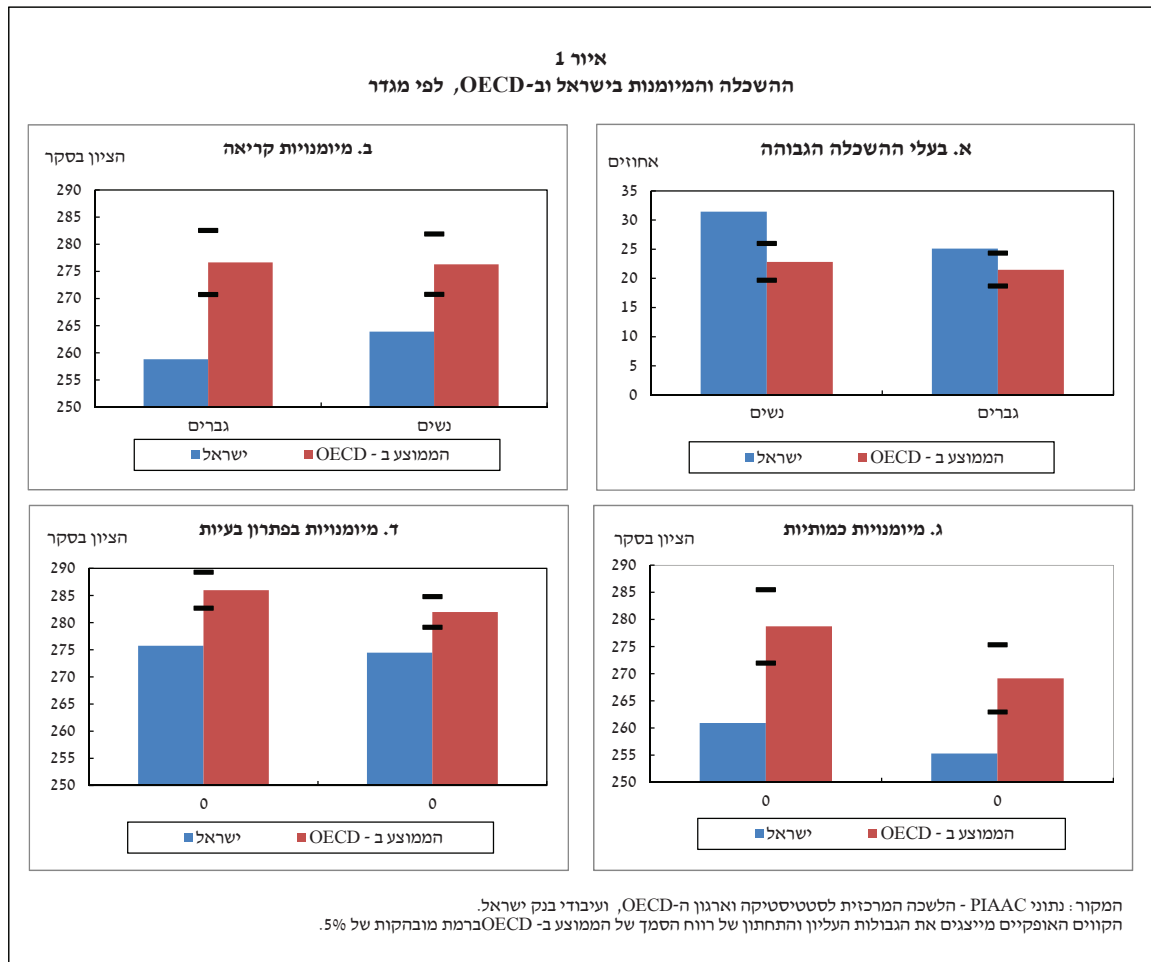

חלק ב': סוגיות נבחרות

בשלושה תחומי ידע: אוריינות קריאה, יכולות מתמטיות ויכולות לפתור בעיות בסביבה מתוקשבת. נוסף לאלה הסקר כולל שאלון על תכונותיהם האישיות של הנסקרים ועל מקום עבודתם ועיסוקם. תוצאות הסקר מסייעות להבין באיזו מידה המיומנויות הנידונות זמינות וכיצד העובדים משתמשים בהן בעבודה ובבית, והוא נועד לצייד את קובעי המדיניות והחוקרים במידע חיוני, לרבות השוואות בין-לאומיות וחתכים דמוגרפיים שונים.

סקר המיומנויות למבוגרים: רקע כללי¹

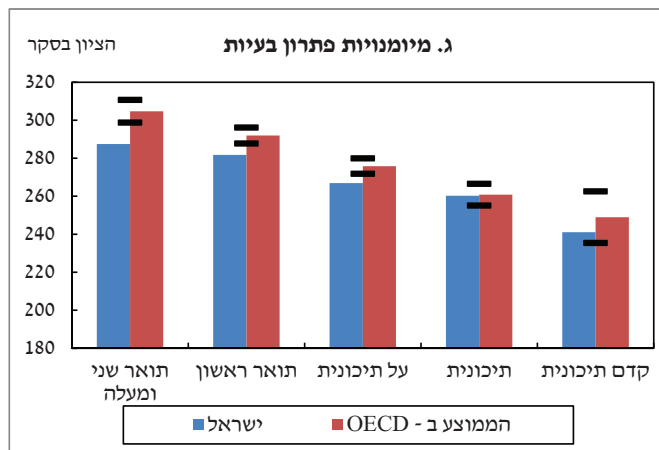
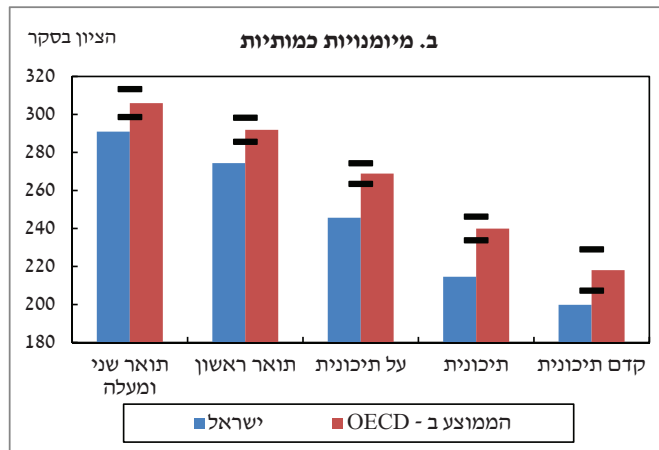
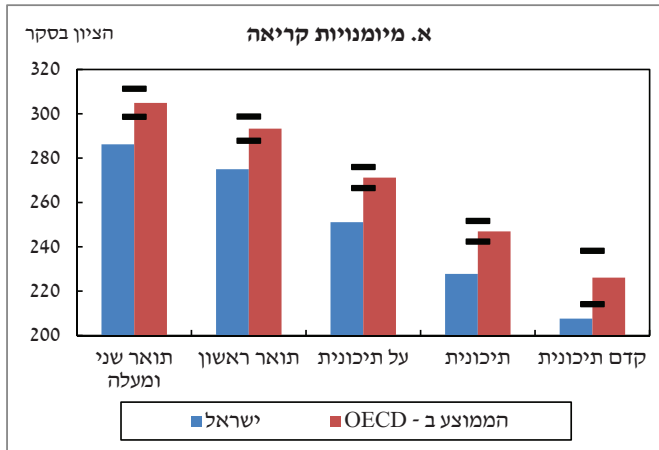
ה-OECD מפעיל תכנית להערכה בין-לאומית של היכולות בקרב מבוגרים (Program – PIAAC Adult of Assessment International for Competencies). התכנית עורכת במדינות הארגון סקר שבדק את מיומנויותיהם הקוגניטיביות של הפרטים בשוק העבודה, וזאת באמצעות מבחן עיוני

1 רקע והסברים מפורטים יותר ניתן למצוא בפרסום של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה – מיומנויות בוגרים בישראל, 2014–2015: http://www.cbs.gov.il/reader/newhodaot/hodaa_template.html?hodaa=201606198

איור 2

המיומנות בישראל וב-OECD בחלוקה לרמות השכלה

המקור: נתוני PIAAC - הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה וארגון ה-OECD, ועיבודי בנק ישראל. הקווים המאוזנים מייצגים את הגבול העליון והתחתון של רווח הסמך ממוצע ה-OECD ברמת מובהקות של 5%.

הנסקרים משיבים תחילה על שאלות רקע מפורטות, לרבות שאלות על מקום העבודה (כולל השכר ושעות העבודה), ההשכלה הפורמלית, הגיל, המגדר, ועוד. לאחר מכן עורכי הסקר בודקים את מיומנויותיהם הקוגניטיביות בשלושה תחומים:

אוריית קריאה (Literacy): היכולת להבין טקסט כתוב, להעריכו ולהשתמש בו.

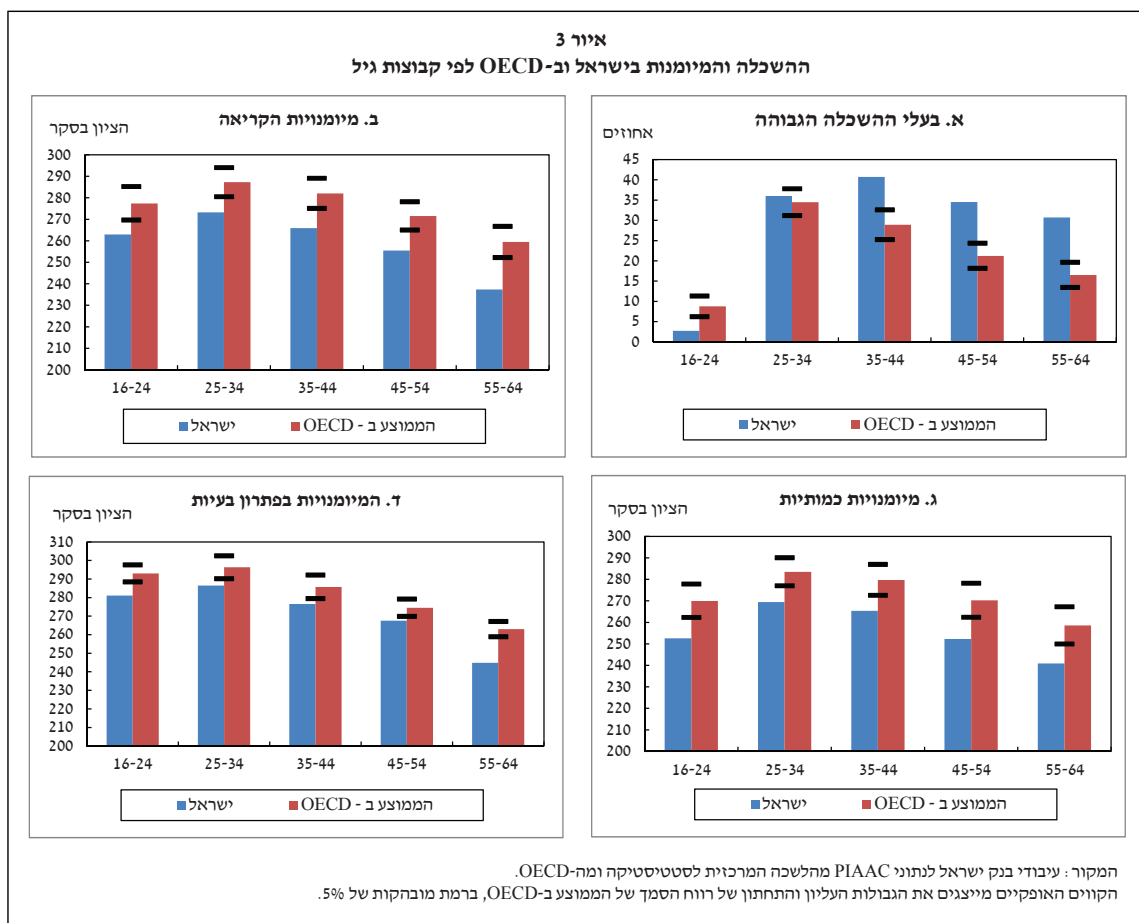
יכולות מתמטיות (Numeracy): היכולת לגשת למידע ולרעיונות מתמטיים, להשתמש בהם, לפרש אותם ולמסור אותם לאחרים.

פתרון בעיות בסביבה מתוקשבת (solving Problem in technology rich environments): היכולת להשתמש בטכנולוגיה דיגיטלית, בכלים תקשורתיים וברשתות על מנת לפתור בעיות ולבצע משימות בסביבה טכנולוגית.

הסקר נערך עד כה במרבית המדינות החברות ב-OECD. ישראל הצטרפה לסקר ב-2014 וב-2015, עם גל המדינות השני, ותוצאותיו מתפרסמות בימים אלה. לפני שנתבונן בהן נוסיף פרטים על מבנה הסקר ועל מאפייניו.

בכל מדינה נסקרים אנשים בני 16–65. הם נדגמים בשיטת הדגימה המתאימה למדינתם, ולכן המדגם מייצג את כלל האוכלוסייה באופן מהימן. בישראל נדגמו למעלה מ-9,000 אנשים ובסופו של דבר נבחנו כ-6,000.

כל הנסקרים בכל המדינות נשאלים אותן שאלות ונבחנים באותם מבחנים, והתהליך מתנהל בשפת אמם (בישראל הסקר נערך בעברית ובערבית, וניתנה אפשרות לענות גם ברוסית). בדרך כלל הם מספקים את תשובותיהם באמצעות מחשב, אולם אפשר להשיב לשאלות גם באמצעות נייר וכלי כתיבה.

חלוקה של האוכלוסייה היהודית לחרדים ולא חרדים מעלה ממצאים מורכבים יותר: רמת המיומנויות של הגברים החרדים המבוגרים – מעל גיל 40 – דומה לזו של הגברים הלא חרדים באותה קבוצת גיל, פרט לפתרון בעיות בסביבה מתקשבת, שם מיומנותם נמוכה יותר. לעומת זאת המיומנויות של הגברים החרדים הצעירים – גילאי 16 עד 40 – נמוכות משמעותית ובאופן מובהק סטטיסטית מאלו של הגברים היהודים שאינם חרדים בכל סוגי המיומנויות שנבחנו (איור 4). התפלגות זו של פערי המיומנויות על פני קבוצות הגיל מתיישבת עם השינוי שחל בעשורים האחרונים, במערכת החינוך החרדית – הקטנת החשיפה של הגברים החרדים ללימודים המפתחים מיומנויות אלו. בקרב הנשים החרדיות – צעירות ומבוגרות – תמונת הפערים דומה, אך גודלם הוא כמחצית מהפערים אצל הגברים.

ניתוח של משוואות שכר מינצריאניות² לגבי גברים מעלה כי מתוך הפער של 13% בשכר לשעה בין גברים יהודים חרדים ללא חרדים, כאשר מנכים את השפעת הגיל, הוותק ושעות העבודה – כ-11% (84% מסך הפער) מוסברים בפער המיומנויות. משמע שכמעט כל הפער בשכר לשעה בין גברים יהודים חרדים ללא חרדים משקף פער במיומנויות בין שני המגזרים. כאשר לערבים – הפער, המנוכה כאמור, בשכר לשעה, בין גברים יהודים לערבים הוא 28%, ומתוכם 22% (כ-77% מהפער) מוסברים בפער המיומנויות.

המיומנויות נאמדו בסולם שערכיו נעים בין 0 ל-500 נקודות. ממוצע הציונים עומד על 250 וסטיית התקן – על 50. פער של סטיית תקן שלמה נחשב לגדול מאוד; לשם המחשה, זהו הפער הקיים בישראל בין שני פרטים שיש ביניהם הבדלים גדולים מאוד במספר שנות ההשכלה (כ-7 שנים).

איורים 1–3 מציגים השוואה בין ישראל לממוצע ב-OECD על פי שלושה חתכים בסיסיים: מגדר, גיל והשכלה. הנחיתות במיומנותם של הישראלים מובהקת סטטיסטית כמעט בכל שלושת התחומים וכמעט בכל החתכים. מיומנותם של הגברים והנשים נמוכה במידה דומה מהמיומנות הממוצעת ב-OECD. המיומנות בישראל נמוכה באופן מובהק בכל אחת מרמות ההשכלה, במיוחד בתחומים המילוליים והכמותיים, והיא נמוכה בכל קבוצות הגיל. כל זאת חרף היקפה הגבוה של ההשכלה הפורמלית: שיעורם של בעלי תואר ראשון ומעלה בישראל גבוה מהממוצע הן בקרב נשים וגברים והן בקרב צעירים ומבוגרים. עוד עולה מהנתונים כי רמת המיומנות עולה עם ההשכלה וכי היא גבוהה יותר בקרב הצעירים.

תוצאותיו של סקר המיומנויות משמשות אותנו בהמשך כדי לערוך שני ניתוחים: הראשון בוחן את מיומנויותיהם של העובדים בישראל לפי ענפים ובהשוואה למדינות ה-OECD; השני בוחן את התשואה למיומנות במונחי שכר, והוא בודק אם יש הבדלים מבחינה זו בין המגזרים הציבורי העסקי. חלוקת האוכלוסייה הנסקרת למגזרים מגלה שונות ניכרות.

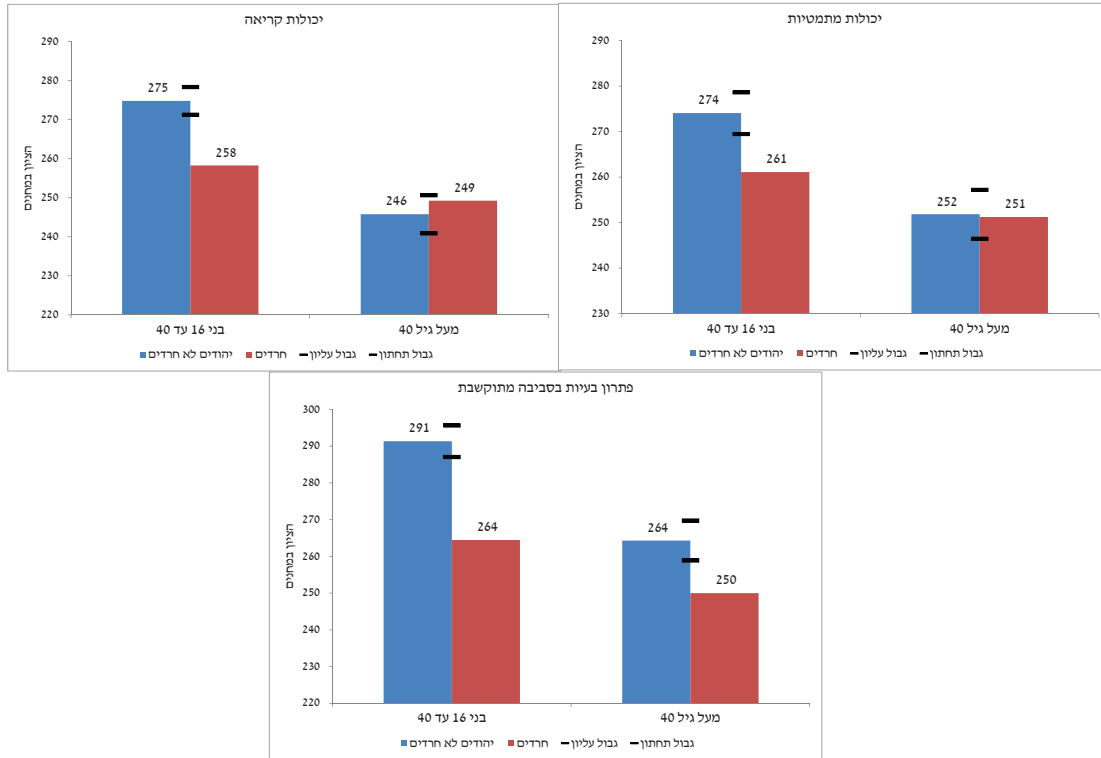
חלוקת האוכלוסייה הנסקרת למגזרים מגלה שונות ניכרות.

באוכלוסייה הערבית המיומנויות שנמדדו בסקר נמוכות במידה משמעותית מאשר באוכלוסייה היהודית, אף שהתאפשר להיבחן בערבית.

2 שיטת אמידה סטטיסטית נפוצה לכימות הקשר בין השכר לערכי משתנים בלתי תלויים, כמו ותק, מגדר, השכלה וכד'.

איור 4

ממוצע ציוני המבחנים של גברים חרדים וגברים יהודים לא חרדים לפי גילאים

המקור: נתוני PIAAC ועיבודי בנק ישראל. הקווים האופקיים מייצגים את הגבולות העליון והתחתון של רווח הסמך של הממוצע ברמת מובהקות של 5%.